

89-3

L 441

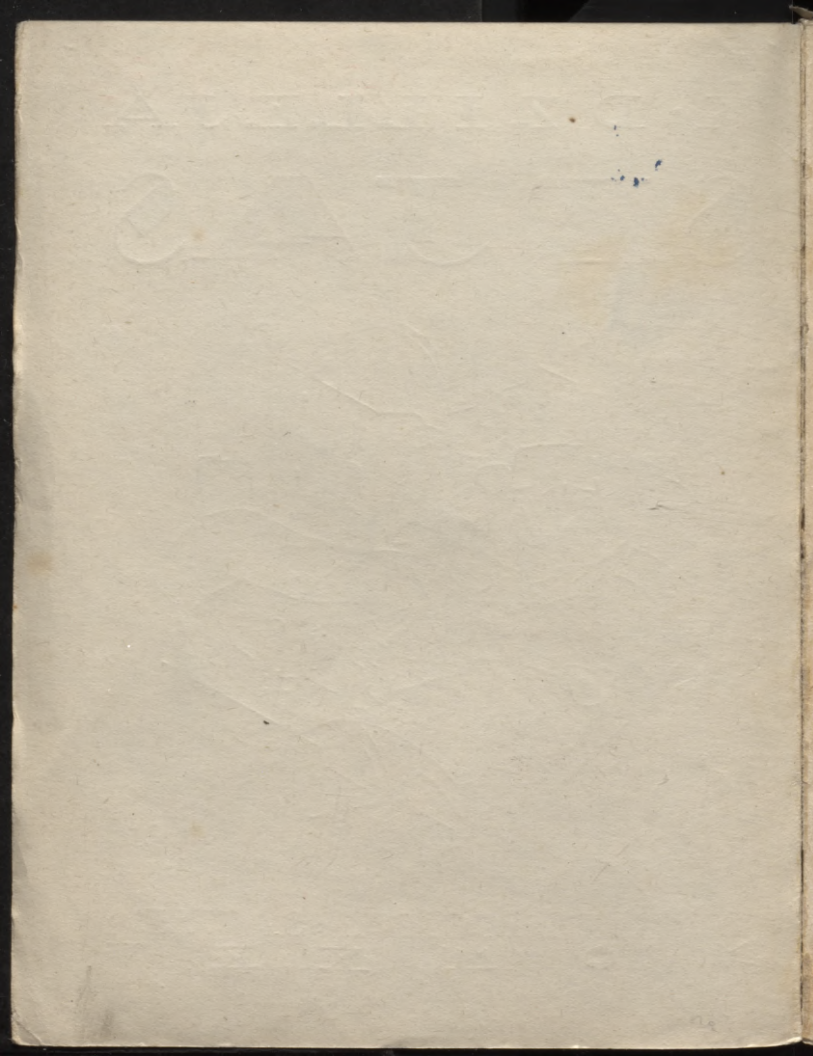
K · D Z I L L E J A

S E J A S

AD GĀDNIECĪBA « SAULE »

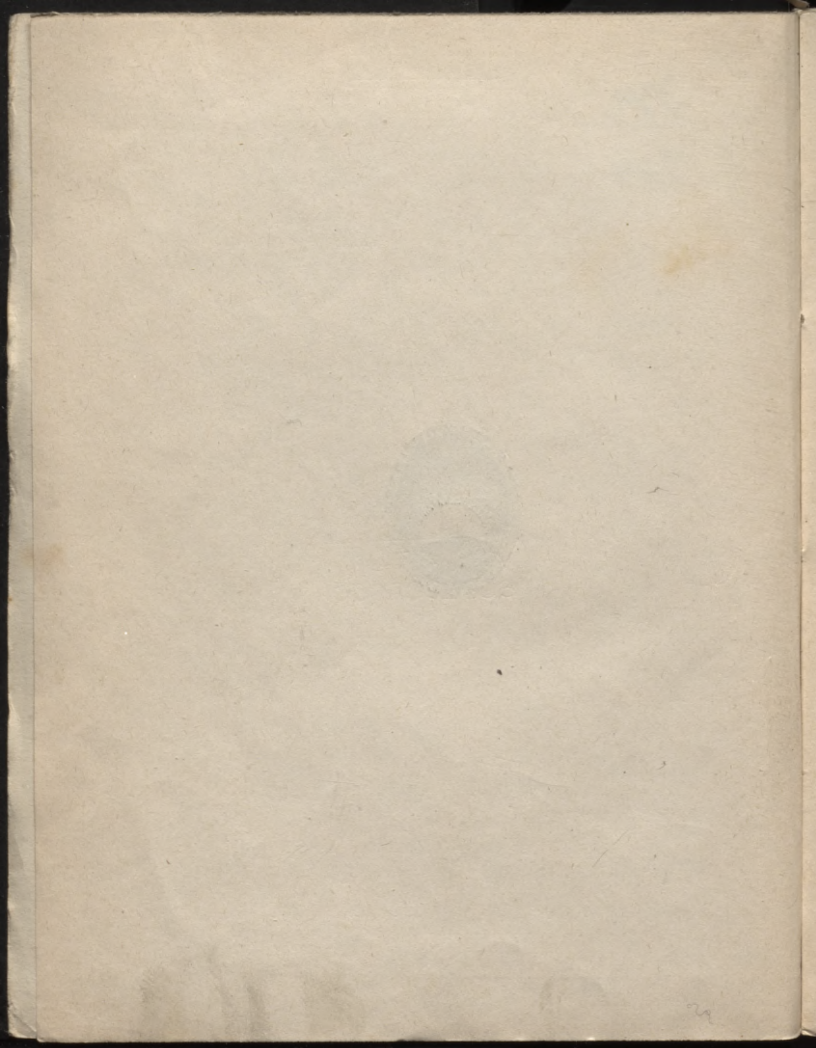
M C M X X V

le 2776

234
7 1264

89-3
441

0401
L
810p

K. Dziļleja

SEJAS

Dzejas
1920 — 1925

Apgādniecība «Saulē»
MCMXXV

L-

~~sf-50.940u~~ ✓

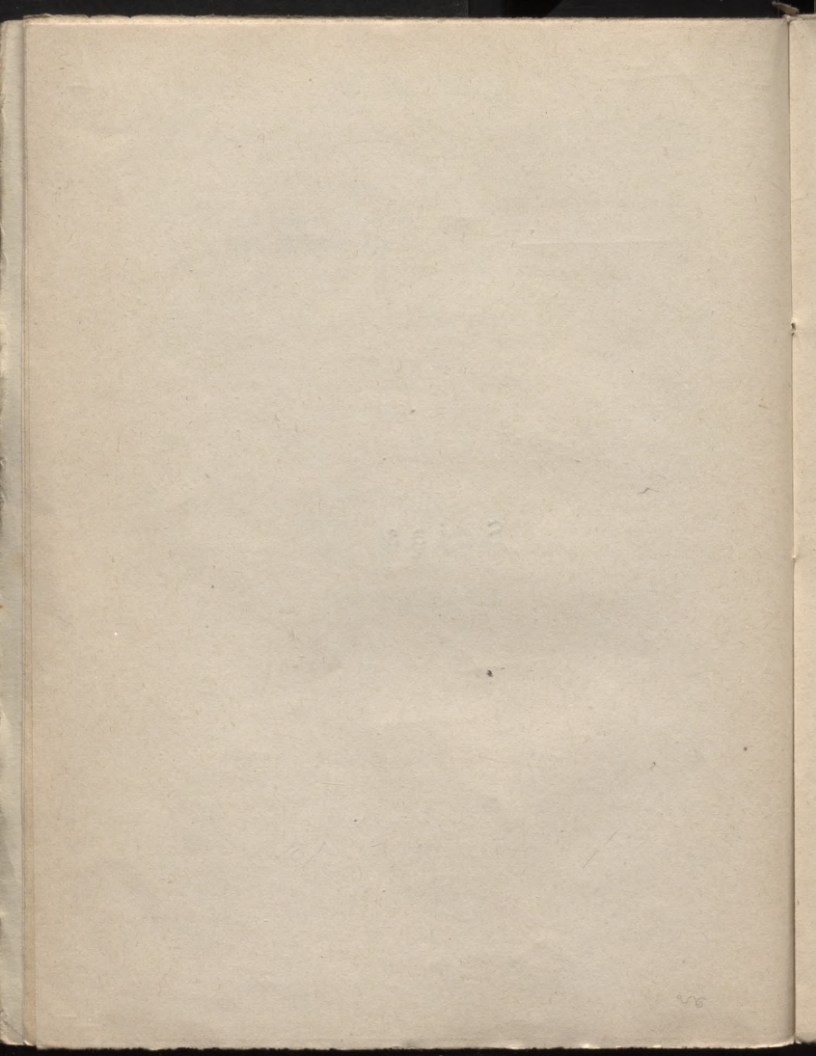
Golta un Jurjana spiestuve,
Rīgā, Mārstaļu ielā 5.

V. Lāča Latv. PSR
VALSTS BIBLIOTĒKA

~~89-37.962~~

0307092693

Sejas

Sejas

Kad pats es sevi klusās stundās grimstu,
Pēc mīļām sejām tad man acis tvīkst,
Pie viņām domās sērsties neapnikst —
Vai sejām simtām līdz es neatdzimstu?

Lai vienpatnīgā mana būtne nīkst!
Cik savās domās vien lai tālu klimstu?
Ar sevi vien lai runāties es rimstu,
Ar tūkstošiem mans gars kad runāt drīkst.

Kā buķa rītenī tas spēkā ceļas,
Kad manim apkārt seju daudzveids stāj.
Vai ligsmīgs smaids, vai griezīgs smīns kur dzeļas —

Tas nabagu vairs mani neatstāj:
Kā bite katrā ziedā medus smeļas —
Tā katrā sejā man kas pretī māj.

Jūs, kas vēl ilgojaties

Jūs, kas vēl ilgojaties,

Dzirdat: te arī vēl cilvēks,

Pušu šķeltajās krūtīs ilgu deglis kam mests.

Jūs, kas vēl ilgojaties,

Visus pie sevis es saucu: būsīm mēs visi kā viens —

Jūs un es!

Dziesminieks jaunais ar sapņu valgumu acīs, ikdienai tiesu
kas spriež, rītdienai pretī kas sauc,

Grāmatu tavu es redzu atvērtu pusnakts stundā, redzu —
pār viņu kaistošām acīm likst skolotāja jauna tāl-tālā
meža stūri — arī tā man ir rada,

Zēni un meitenes kautrās un jūsmīgās sapņainās gaitās —
zvaigznēs kas iemīlas klusi,

Ganiņš, kas skumīgi lūkojas dzērvju kāši un domā: „spārnus,
ak spārnus ar' manim! . . .“

Arājs, kas dienvīdus atdusā ežmalas zaļajā maurā tālbrau-
cējs stūrmanis kļūst pasaules bezgala krastos,

Kapteinis, skrejošam holandietim kas līdzīgs, miera ostas kam
nava, no kuņas vairs enkuri necelt,

Mašīnists kvēpainais, lokomotīvi kas vada cauri naktīm tum-
šām un mežiem dzīļiem uz pilsētām gaišām, vezdams
tur cilvēkus kopā no vientujām sētām un biežokņu
mežiem,

Sliežu bīdītājs kumpais, kuņa rokas dod virzienu tabeju cīpa-
ros iepriekš nolemtai mašīnēriskai trauksmei,

Ogļu vīrs melnais, kas katla zvērošā rīklē ogles ber nemitīgs
— tas iraid vīrs, kuņš savas rokas vairs neceldams rak-
stā, elektronervu var pārraut pilsētai miljonu lielai,
metot to galējā tumsā un apturot tramvaju skrejas,

Lējējs, kas lielgaballūžņus pārkausē lemešos asos, zemi kā
auglīgu darīt, maizi ik vaga lai dotu,

Arī tu, arhitekt jaunais, gadsimtu varmāku ligzdas par tau-
tas pilīm kas pārvērš, līdzās tām jaunas celdams —
darbam un dailei kur valdīt,

Zinātniek drošais, kas senjaužu dogmas un likumus atmet,
jaunu taisnību meklējot saskaņā vispasaulīgā,

Mākslinieks-daudzveidi sejā un vārdos un skaņās un krāsās,
dzīvi par dzīvu kas bur, kur tā jau nobeigtos nost ikdie-
nas sīkajos darbos,

Arī jūs, Solveigas klusās, sievas un līgavas, kas jūs ar mai-
gumu sapemat arī tos meklētājus, kuŗi no maldu ce-
ļiem atgriežas salauzti garā,

Slimo kopējas gaišās ar sarkanu krustu zīmi, miesu kas dzie-
dē un garu pie cerību diedziņa sien,

Vēl arī tiesneši, likums kam augstākais — cilvēks un cilvē-
cība, Kristus bauslis kam augstāks par sodu kodeksiem
biežiem,

Un vēl cietumu kalpi, kuŗiem rūš atslēgas rokās — Kristus
kalpi jūs tapsat, ja atslēgsat durvis un važas —

Tiem, kas vēl ilgojas, cerē un tic — tiem, kas vēl cietuma
sapņos karogus sārtus nes — — —

Jūs, kas vēl ilgojaties, —

Dzirdat, cik vareni būsim visi mēs kopībā vienā.

Par savām ilgām un sapņiem lielāki paši mēs kļūsim —

Jūs un es!

Triptichs

I

R a dītājs

Sešas dienas kad radījis esmu,

Septītā dienā es izeju laukā — lielajā dabā.

Ak, tikpat liela ir vēl tik darba pasaule, kuŗā ar savām rokām
es radītājs esmu no daudziem.

Ši nu ir mana prieka un atpūtas diena, un viņu neviens man
nav atņēmis, atpirkdamš stundu pa stundai.

Ak, tanī dienā, kad nometu sviedraino kreklu un atstāju pil-
sētas kvēpainos mūrus,

Ceju lai pagriež man visi, kas pārtiek no manis ik dienas —
Svētkos es izeju šodien lielajā dabā:

Radītājs arī grib svinēt reiz savu svētku dienu!

II—III

Madonna un Pestītājs

Izejat laukā no baznīcām, lūgšanu namiem un svētbilžu pie-
krautiem kaktiem,

Atstājat svētos un dievmātes neistā zeltā un misiņos kaltās,
Izejat laukā,

Skatāt un meklējat, pielūdzat madonnas dzīvās —

Tāpat kā es to darījis esmu.

Tanī naktī,

Kad sarkano lopu vagonu rinda iebrāzās stacijas velvēs

Un izmeta sētā uz akmeņiem dubļainiem bēgļu ģindeņus

Skrandainus, netīrus, dzeltenus vaskotus —

Es viņu redzēju!

Starp lupatu saiņiem un katliņiem graboņiem,

Skrandainu pašu un kailām kājām, kas rudeņa naktī dzimte-
nes pilsētas dubļos lipīgos mirka —

Es viņu redzēju.

Rokās tā turēja augšup paceltu bērniņu kuslu,

Patī pret miglā blāvošo laterni celdāma acis.

Ak, tās bij Siksta madonnas lielās un dziļās sāpju acis! . . .

Tanī naktī

Es redzēju mirdzam ap galvu kaulainai sievai un kuslajam

bērniņam drēgnajā miglā un tumsā

Oreolvaiņagu svētu . . .

Ak, tanī naktī,

Kad ģindeņa rokām tā stiepa uz augšu pret laterni palsajā

miglā savu bērniņu kuslo,

Es pacēlu balsi un pārkliežu bēgļu ņudzekli stacijas sētā,
Pāršķēlu nakti ar saucienu skaudru:
„Dzirdat, ak dzirdat jūs, manas māsas un brāji!
Lopu vagonā dzimis no madonnas svētām miesām
Un guldīts starp lupatu saiņiem dzimtenes pilsētas dubļos
šai naktī
Pestītājs mūsu!”

Jaunā pasaule

Bijušām skolniecēm

Krēsla bij tinusies kokos, un vēsma ar akācijsmaržu
Saplūda meijotā zālē, kur čalīgas, vieglas un baltas
Lidoja pulciņos meičas, no skolas kas šovakar šķīrās.
Ziedoši pirkstiņi sprauda vēl, kautri un vārīgi trīcot,
Sarkanus ziedus pie krūtīm audzinātājiem jau sirmiemi
Un arī jauniem vēl vaigā — pateikts par visu tā tika.
Sēdās ap galdiem tad baltiem — pirmo un pēdējo reizi
Galds bija kopīgs tiem klājies. Smaržoja ziedi un meijas,
Ziedēja jaunavu sejas, bet acis bij zvaigžņu tāls mirdzums.
Runas tad teica tur daudzas, un nopietni skanēja vārdi
Sirmajiem audzinātājiem, bet rotalādāmie vēl meta
Jaunākie atjautu dzirkstis, un šūpojās sirdis kā vilņos
Pēdējā vakara runās, no kuņām tik miņa vien paliks.
Vijies pār galvām bij plakats: „Mēs jaunu sev pasauli celšim!”
Logos jau atviza zvaigznes, un vēsma ar akācijsmaržu
Veldzēja meiteņu sejas, kas katra bij kvēlojošs plakats,
Dvēselīgs, aicinošs, sološs: „Mēs jaunu sev pasauli celšim!”

*

Noslēgti mūžos nu iraid tie gadi, kas gājuši rindā.
Atkal jūs sanākat kopā tai mājā, kur smaržoja meijas,
Plakats kur vijās pār galvām reiz, sludinošs pasauli jaunu.
Klau, vai no krēslainiem kaktiem nu neatskan runātie vārdi?
Vai nu tur nedzirdat balsi: „Tad rādat nu pasauli jauno!”

Redzu es jaunavu lēnu — tā pārnāk no malienas mežiem,
Pārnāk no vientuļas skolas, no oazes, miražs kur beidzies.
Gaiša tai citreiz bij seja, tā zvaigznēs bij iemilējusies —
Acis nu dzisis ir mirdzums, un gaita ir lēna un smaga —
Ak, vai tad baznīckungēnā tik smaga ir bijusi elpa?

Redzu es aktrisi jaunu, tai eksaltēts žests ir un runa.
Dzīvi kā intīmu dzeju tā gribēja daudzveidā tēlot.
Nava tā intīma dzeja, ne mistērijekstāze viegla —
Smags kā uz Golgatas krustu — tāds dzīvē ir patiesais gājiens.
Dzejnieci vārīgu blakus tai ieraugu — ak, kur nu vaiņags,
Galvu kas apvija citreiz, kad dziesmām tā līgoja pilna?
Vaiņags? Ak, kam nu vairs vaiņags, kad dzejnieci pietrūka
vārdu:

Daiļumu atpestīt dzīvē — tas sapnis tik tāls tagad šķietas . . .
Daiļumā pasauli apburt vēl solijās arīdzan cita —
Ikdienu solijās dziesmās tā pārvērst kā pasakā Māri.
Ak, cik tā teka ir gaļa! Vēl estrāde mazajai burvei
Sala ir nesniegta tāla, un darbs ir darāms ar' dziesmās!
Parīzi redzēja sapņos reiz mākslniece, krāsās tik skaļa.
Skaļums nu apklust ir sācis jau akadēmiskajos plikņos —
Sapņos vai rādās vēl krāsu un līniju sintezes jaunas?
Redzu vēl studenti nīpru, ar apcirtu cirtainu galvu,
Lekciju grāmatām rokā. „Un profesors saka mums šitā . . .“
— „Saka . . .“ Kāds mēdīdams kaktā dod atbalsi teicienam
gudram.

„Pati ko domā, jel saki! Vai atziņa tava ir skaidra?
Dzīve un cilvēce jaunā — kāds tavējā domā tai veidols?“
Pieejas kundzīte tukla: „Ja pasauli jaunu jūs gribat,
Ģimenes lokā to rasat. Man vīrs ir . . . un bērniņš jau dzi-
mis . . .“

Mājās mums mēbeles mīkstas, un klavieres laiku man kavē.“
— „Vabulīt, palūk, kur piliens tev medainais kāries pie
zoda!“ —

Atsauca tuklai un baltai te kalsnēja laucniece pretī:
— „Arī es šķītu tur laimi un gāju pie bagāta vīra —
Es nu tā Ezeriešmeita, un viņš ir mans dūņainais Vēzis . . .“

„Ezeriešmeita . . . ak, meita . . .“ Jau atkal kā atbalss skan kaktos.

Elsojot sabrūk pār galdu tad dzejniece, laužot sev rokas:

„Pasaule jaunā kur celta? Ak, sakat un rādat kaut viena! . . .“

— „Ūdeni atnesat aukstu un cukuru pieberat klātu — Veselīgs allaž tas nerviem!“ — tā audzinātāja teic rāma — Vokabuļrindās tai visa ir pasaule vecā un jaunā.

— „Ko jūs par pasauli jaunu? Jūs veco tak slavenu zināt!

Runājot tēja, lūk, atdziest. Te torte vēl saldenā, ēdat! . . .“

Dzejniece jūtīgā, bālā te nervozi saslejas kājās,

Drumstalās sašķīstot glāzei ar ūdeni sacukuroto.

„Dzirdat jūs, Ezeriešmeitas — jēl iebaodat saldeno torti!

Pasaule jaunā lai paliek — būs citi, kas domās par viņu!

Ezeriešmeita ēd torti — bet citi lai domā un meklē! . . .“

— „Citi lai domā un meklē?“ — jau atkal no kakta kāds mēda,

Smieklos kad hysteriskajos sāk grīļoties jaunava trauslā.

Dzejniecei trauslajai blakus te pieceļas, asarās mēma,

Meiča no malienas skolas un klusi spiež drebošo roku . . .

Ezeriešmeita, ko redzi: vai slēgta nu nava šai brīdī

Fantastu dīvsavienība, kas pasauli jauno vēl sola?

*

Putenis, mētādams sniegu, nu plosās aiz augstajiem loģiem.

Ziedonis nava vairs ārā, un nava starp meijām vairs vijies

Plakats ar drošajiem vārdiem: „Mēs jaunu sev pasauli celsim! . . .“

Rokas spiediens

Jūs glaimodami visiem rokas sniedzat —
Ir radiem, draugiem, ienaidniekiem pat.
Bet rokas neteic to, ko svešam liedzat,
Nedz to, ko balvai draugiem atnesat.

Šie jūsu glaimi riebīgs vilts man liekas,
Kā tumša maska, kuŗa jāmet nost.
Šie glēvie pirksti ir kā aukstas sliekas,
Ko viltnieks sniedz, kam griba slepus kost.

Bet tik, mans draugs, tavs rokas spiediens cietais,
Kad nāc tu jūsmīgs mani darbā sveikt —
Ar tevi kopīgs bijis ceļš man ietais.

Tad asins ritums tavos pirkstos teikt
Man var bez vārdiem, fantast, velti smietais:
Še ķīla spēkam, kas var milžus veikt!

J. Rainis sirds klusumā

Man patīk gaiši, klusi saules rīti
Pēc tumšos murgos pavadītas nakts.
Man patīk taki, sapņotāju mīti,
Pēc dienas darba aulēkšainās takts.

Man patīk vārds, kas klusā runā teikts
Pēc drūzmas skaļuma, kas pārkliedz sirdi —
Tāds runātājs lai ir kā draugs mans sveikts.

Tad klusām domām atveļu es dzirdi,
Un sirds, tu vienīgā tad mani tirdi.

Nāc līdz!

Es agrīns gājējs maija ritā.
Aiz manis nakts ar sājpu smeldzi, murgos pavadītā.
Nu saules glāsts pār maniemi vaigiem
Kā mīlas sievas roka slīd ar pirkstiem maigiem,
Un soji man uz bruģa jautri kladz.
It visur veņas logi — viņu daudz, tik daudz!
Un katrā logā redzu smaidam gaišu seju.
Man dzišlās atkal strāvo prieks, ko nakti pazaudēju.
Ik logā jauna spēka asinselpojieni —
Un nejušos vairs viens!
Nu atplaukst mana sirds kā karogs sāršā liesmā,
Nu pilnskanīga balss es tūkstoš jaunu sirdžu dziesmā.
Mans gājiens vientuļais nu dzīves svētku procesija kļūst.
Kas ciests, lai pārciests tas un pagājībā grūst!
Es katrā logā saucu: dvēš'les klonā jauni asni stīdz!
Nāc manā svētku gājienā šo rītu līdz,
Nāc līdz!

Jaunsaimnieka dēls

Tik smags un gauss mans tēvs ir savā māla kalnā,
Un māte raibajai ir atdevusi sirdi.
Ik nakti, kad aiz mežiem svilpodams iet vilciens,
Man sapņi bēg no tēva jaunuzcirstiem pakšiem.

Man sapņi projām bēg — ak, vai tā apgrēcība? —
Uz gaišu pilsētu, kur ļaudīm soļi viegli,
Kur kustas itin viss tik straujā mašīnrakstā —
Un mana sirds tur sen ko slepus iemilēj'si.

Tas — logs ar grāmatām tik daudzām un tik skaistām.
Ar tēvu gažāmejot reiz tur biju stājies.
Bet gausais tēvs bij toreiz steidzīgs, mani rāva
Aiz rokas prom: „Jau sirmīt's pabarots, nu jābrauc! . . .“

Burtlicis

Dzejnieks šeit vēris ir burtu pie burta.
Burtu pie burta? Ak, vai tad ne vārdus? —
Burti man jā'asa, burtus liek izliet
Nedzīvus kungs mans, kas maksā pēc takses.

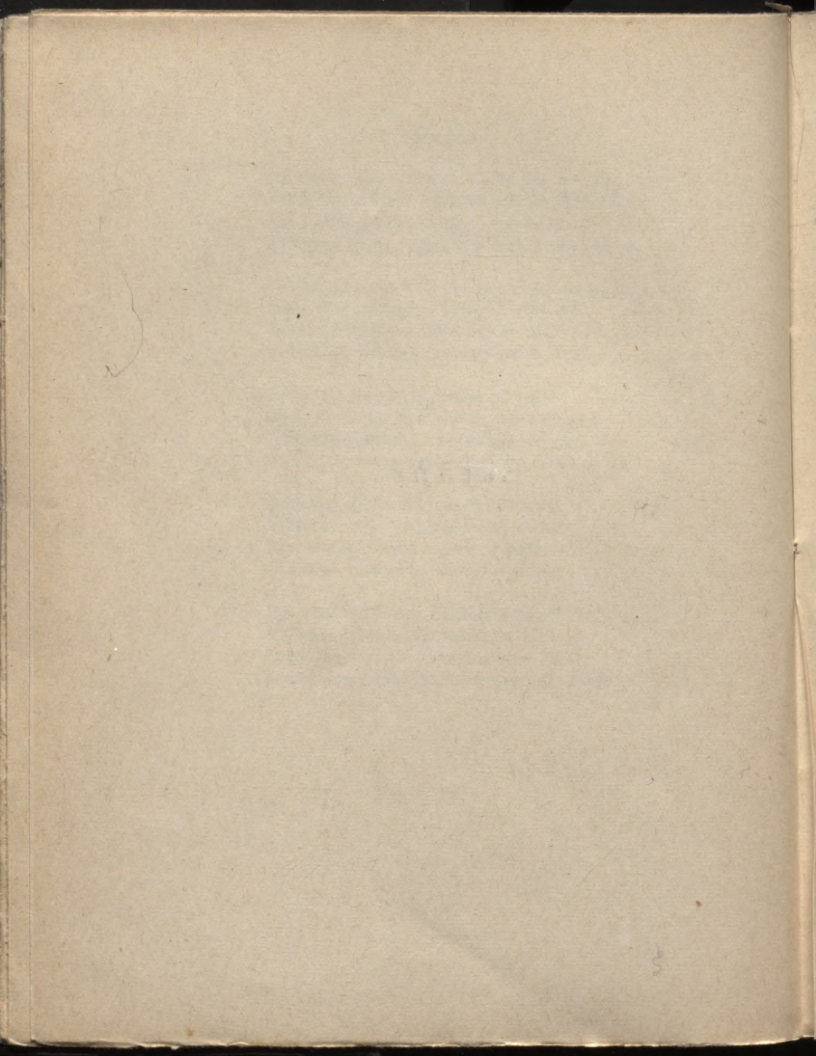
Burtus pirms saucu no kausētās alvas,
Acīm pēc dzīvajiem vārdiem vēl ķeŗu.
Vārdi, ak vārdi!... Nu deg tie man sirdī...
Pirksti nu raisās, un burti plūst rindās.

Burtu pie burta nu steigā es veŗu
Mašinas režģī, kas rindās tos saista.
Spīdošās plāksnēs kā asmeņi skaudri
Viena pēc otras krit stingušās rindās.

Spīdošās rindas kā asmeņi skaudri
Faktora rokās tad sasliesies slejās.
Rītu šie aukstajie asmeņi griezīs
Kvēlošus vārdus uz baltajām lapām.

Jūs, kas tad lasīsat grāmatā jaunā
Kvēlošus vārdus uz baltajām lapām,
Zinat: es pirmais tiem kvēlojis līdzī!
Zinat: caur mani uz jums runā dzejnieks!

Ekrāns

Ekrāns

Mākslinieks, plāksņu un krāsu un līniju ritumos skaļais,
Seju ja manu tu tēlot reiz gribi,
Balss mana sīkā lai runātu laikmetam līdzī,
Laikmeta sejai kur līdzī var skatīt ar' pigmeja vaigu
Manu, —

Ekrānu platu un augstu cel pāri pār galvām,
Ekrānu dzīvu, kur plāksnēs un līnijās mainītos skrejošās
ainas,

Krāsās kur skaļumā, kontrastos līdzīgas būtu šim laikmetam
eksplozējošām.

Liec, pār to ejot, tad atspīdēt vaigā
Cilvēces gariem,

Tuviem un mīļiem pigmejam sīkam —
Man.

. . . Flāmietis Verharns, no dusošiem laukiem uz pilsētu dim-
došo hipnotizējošais saucējs,

Anatols Franss sirmais, voltēriāniski smejošais, ateists lielais,
Uitmens, kas pārstaigāj's aizjūras klajumus, sludinot nākotni
skaļu un vispasaul's lielu,

žaga Kristofa monumentalā radītājs, cilvēces atdzemdes
apustul's diženais Romens Rolāns,

Verfels un Tollers — šie masu cilvēka, sīkbūtņu varenā kopu-
ma tulki,

Flaišlens, kas ikdienu pelēko, sīko tik saulainu apdziedāt
pratis,

Pievolgas klaidonis bijušais, Āzijai Eiropu pretī nu nesošais
Maksims Gorķijs,

Saules un mīlas un sievietes maigumā mirdzošais, vārdu bur-
vībā māģiskais Konstantīns Baļmonts,

Taurētājs cīņā un stiprāko, lielāko siržu kalējs un dvēseles
rupjuma pārmaalējs smalkumā, tūkstots ziediem ziedo-
šais Rainis,
Arī vēl pasaku ķēniņš, latviskais labsirdis, līgotājs ozo!a vai-
ņagā Kārlis Skalbe . . .

Visiem tiem, māksliniekiem, lieci pār ekrānu ainās mainīgās aiziet,
Pigmeja seja kur mana kā atoms lai laikmeta visumā ieplūst.

Pēterpils, 1918

Mirkst dubļos lepnā granītpilsēta pie Nevas,
Ko valdinieki jaunie atstājuši bāru,
Nu apsēzdamies Maskavā aiz Kremļa sienām.
Ar zāli apaugt sācis dižais Marsa laukums,
Un Smoļņas klosterim jau beigta slava isā.
Kad prožektori planda gaismu melnā naktī,
Pa ielām tālām, namiem pāri soļo Nāve,
Dzird viņas soļos žvakstam galernieku ķēdes.
Bet te kāds kliedz ar miglā aizsmakušu balsi:
„Rīt visa pasaule degs mūsu kurtās liesmās! . . .“
Vai Majakovskis tas ar žokli izmežģītu,
Kas pārkliegt grib šo pusnakts staigātāju mēmo?
Bet Maksims Goņkijs trauslais slims ir šinī naktī.
Bez miega valstās viņš un murgos gaida rītu:
„Es smoku . . . migla . . . asinstvans man atņem elpu . . .“

Soneta Vīnei

Vai rakstīt man tev elegantu dzeju?
No Vestbānhofa, ziemas miglas skauts,
Es nomaldījos, ielas drūzmā rauts —
Uz gasēm greznām pazaudēju eju.

Un fabrikdūmakā es ieraudzīju seju —
Man likās, nelabais šo sievu žņaudz:
Pār zili-zājo vaigu pelēks auts
Bij siets un sedza acīs drudža deju.

Šī sieva pirmā bij, kas vārdu teica
Man Vīnes ielās. Ak, tas vārds bij kvēls:
„Tu bērnam jaundzimušam, svešais dēls,

Jel ziedu dod . . .“ Kad gasēs mani sveica
Naktsskaistuļacu mirdzums — laiks bij vēls —
Man prātā bij tik svešās mātes tēls.

Skrejošā logā

No Kārlsruhes dūmainas, dārdošas skriedams pa vakara rietu
caur nopļautām pļāvām,
Caur vīstoša siena smaržām, kas plūda līdz skrejošiem logiem
caur rindoto papeju skavām,
Uz ziemeļiem aulēkšains vilciens mani nesa.
Un sirdī man skanēja gotiska mesa,
Kad pļāvā kā dzimtenes līcos smaržoja siens,
Bet skrejošā logā es biju viens,
Ar sevi viens — — —

Berlīnes balada

Zem Berlīnes vakzāles velvēm, kur vilcieni elsdami stājas —
Vilcieni ātrie un lēnie no visādām pasaules pusēm,
Gadus jau trīsdesmit stāvējis vārtnieks pie barjera spraugas,
Biļetes braucējiem kniebis un raidījis vilcienos raitos.
Sirms viņš jau kļuvis šai vietā, tam ģikts lauza kājas un rokas,
Bet nava neviena, ko būtu pa neīstu ceļu tas laidis.

Bet dienā, kad stiklotās velvēs kauca un auroja vētra,
Jauneklis liesmainām acīm un vējā plīvošiem matiem
Vētraī līdz drāzās caur spraugu — un pats bija viņš tā kā vētra.
„Uz vilcienu kādu?“ sauc vecis. — „Uz cilvēci!“ — atbilde īsa.
Kad izstiepa vecais tam priekšā ģiktī lauzīto roku,
Jauneklis atgrūda viņu — un apgāzās vecis un būda.
Bet velvēs vēl atbalstu atbalsīs skanēja jaunekļa sauciens:
„Uz cilvēci vilciens nu aties no Berlīnes, Maskavas, Londonas!
Ģatavi esat šai stundā, kad vilciens uz cilvēci atiet!“

Mēms bija piecēlies vecais un skatījās palsajā miglā,
Kur jauneklis nozudis bija. Pār apgāzto vārtnieka būdu
Tad sabruka vecais — te zārku sev pēdējā stundā tas šķita.
Bet lūpas vēl čukstēja vārdus: „Uz cilvēci vilciens nu aties...“

Mimozu pušķītis

Vējš asu elpu iesita man sejā,
Kad, divas dienas ātrvilciena nests
Un Frīdrihvakzālē zem velvēm mests,
Es ierauts tiku berlīniešu ejā.

Zem kājām asfalts saltos dubļos stinga.
Starp mūriem pelēkiem te sīka skuķe klimst
Šai pilsētā, kas bada šausmās jīmst,
Kur visu pārņem smacējoša dvinga.

Tā salā stingstot sīko seju ceļ
Pret gājēju, un pirkstos, sals ko dzeļ,
Tai pušķīt's mimozu . . . Ak, kam lai sūdzu,

Ka milzu pilsētā sīks ziedīņš nīkst?
Bez atbalss vājā balss tur mūros sīkst:
„Tik vienu biljonu, jel pārkat, lūdzu . . .“

Švarcvaldes pulksteņmeistara meitene

Mans pulkstens stājās savā gaitā iet.
Pie meistara to labot nesu: lūko,
Ka žiglā taktī tas var tālāk skriet!

Caur simtu tikšķiem dzeguzīte kūko
Ik stundas tur starp Alpu pulksteņiem,
Bet tu kā balodītis klusi dūko

Aiz tēva letas dienām, mēnešiem.
Ņem slimo pulksteni, to ārstēt ļauju
Es tavu roku sīkiem pirkstiņiem.

Bet kur lai savu slimo sirdi kļauju?
Vai sirdi ar' tu, mazā, ārstēt prot,
Vai likt ar' to uz tavu mazo sauju?

Man miglo acs un iesāk asarot.

Ferdinands Hodlers

Es piligrims reiz biju tavā zemē,
Pie taviem ezeriem tik atspulgbagātīgiem,
Zem tavas debess, saulainās un brīnumzilās,
Starp tavu kalnu līnijām, tik asām un tik straujām ritmos,
Starp tādiem ļaudīm, kam kā granīts sejas un kā fosfors
dzirkstī acis.

To redzēju es tavā zemē,
Un vēlreiz redzēju to tavās līnijās un krāsās.

Es ticīgs cēlu roku taviem sazvērniekiem līdzī —
Ar viņiem viens man bija žests un viena elpa.
Ar taviem uzvārētājiem es gavilējošs līdzī gāju pašu ceļa
vidū —

Kas līdzī nenāk, lai pie laika velkas sāpus!
Un tavos jaunavīgos meiteņu un zēnu stāvos,
Kas pumpurplaukumā pret sauli sātā ritā vēras,
Un ezerdzīlēs, kalnos zaļos, sniegos dzidros līriski es iemīlējies
biju
Ar tevi līdz — es, zilacainais latvis.

Anatols Franss

Zilst novakars lēni. Es tālu no steidzīgām trauksmēm uz ielām
Un nogrimstu sevi šai stundā, kad krēslainos plauktos gar
sienām

Dziest tituļi pergamentvākos un raksti uz grāmatām jaunām,
Kas ieraut spēj laikmeta ritmos vai dvēseles klusumā vada.
Es aizdedzu sveci uz galda. Tā spokaini mirgo pret logu,
Aiz kuņa grimst vakara zilgmē šī pilsēta augošā, jaunā.
Bet pāri man gadsimti klājas, kas grāmatu plauktos ir krāti.
Vai esmu? Vai bijis es kādreiz? Vai mirklis es nākošos
mūžos?

Vai runā ar mani šo brīdi kāds cilvēks? No kādiem tas
laikiem?

Patiesi: tur atzveltnē grimis kāds vecis. Tas čukstoši runā:
„Tā bijis, tā ir un tā notiks: pret debesīm saceļas cilvēks.
Nav dieva, kas pasargā labu, nav dieva, kas ļaunumu vajā.
Nav dieva ne laba, ne ļauna, nav pasaulē eņģeļu-sargu,
Nav elles. Ir vienīgi cilvēks! Viņš pats ir tas labais un
ļaunais,

Kas mūžīgā cīņā ar sevi. Kam debesis? Cilvēkam — zemi,
Kur uzcelt tam pasauli jaunu, par labumu pārvēršot jaunu...“
Tam staroja seja. Ap galvu bij vijies tam oreols brīnišķs.
Es sajutu drebošu roku, kas turēja manējo mirkli,
Tad zudis bij dīvainais vecis. Tik vārdi vēl drebēja ausis,
Un likās — tās gadsimtu balsis man saukušas bija šai stundā:
„Kam debesis? Cilvēkam — zemi, kur uzcelt tam pasauli
jaunu!“

Sverige

I

Sverige

Mierīgi skalojas ūdeņi šķerās,
Mierīgos ūdeņos eskadras rūs.
Kaņeivji trijstūru platmalēs soļo,
Vēdinot laikus, kas muzejos klus.

Mierīgi skalojas ūdeņi šķerās,
Ielejās arāja sējumi zeļ.
Kraštos kur fabriku darbdienušas duša,
Matrozis netraucēts enkuri ceļ.

Mierīgi skalojas ūdeņi šķerās,
Mastos kur augstu tavs karogs ir sliets.
Zemi kas mierā grib skatīt, lai lūko,
Zilajā laukā kur saules krusts liets.

II

Slimais ķēniņš

Kad Mālarūdeņos mirkst elektrība šķiesta,
Plok naktī ķēniņpils kā cietums tumšs un smags.
Tik vienā pašā logā bāla gaisma sviesta,
Bet drīzi arī to šī pusnakts stunda laks.

Tur ķēniņš vecs un slimš — no Skalbes pasaktēliem
Tas šķiet man pazīstams. Varbūt tam kaķīt's maļ
Pie kājām, mēļodams pa novakariem vēliem:
„Tu, ķēniņ, varu vēl reiz gūsi atpakaļ.“

— „Vairs neatgūt to man, kad tauta pati valda.
Ne pils vairs mana kas, bet Riksdags varenais.
Kopš Kārļa Piecpadsmītā pārtiekam no malda,
Ka valdam mēs — tā teica Brantings prātīgais.“

Es, kaķīt, pārāk vecs, lai sviestu trijus kroņus
No slimās galvas prom, kā vairogs jauns tiek celts.
Es gaidu nāvi baltu vai ar' straujus jonus,
Kad tronis ķēnišķais būs pēkšņi projām velts.

Cik gurdi dienas iet, vēl gurdāk velkas naktis,
Kad senči sapņos nāk kā gudri ģeķi spriest.
Aiz vārtiem soļus skaita pārmijušās vaktis.
Liec, mūžu vaktņiek, tu, lai mūžs mans šonakt dziest.“

III
P ā r š k e r ā m

Plīv karodziņš priecīgi mastā,
Un laiva kā vanadziņš skrien.
„Pār ūdeņiem viņējā krastā
Pie Marītes braucu šodien!“

Dzied Akselis, lidumnieks jaunais,
Un rakstā līdz irkļi tam klaudz.
Lai ceļu tam nekrusto jaunais —
Pie Jārļa viņš precībās brauc.

Jārļš zvejnieks ir bagāts, un meita
Tik bagātam zvejniekam tiks,
„Pie velna jūs šitādi eita!
Tavs tēvs iraid iebūviets pliks.“

Raud Marīte kambarī savā,
Kad Akselis projām ir dzīts.
Kā aizplauta pīpene plavā
Tai galva nu lodzas un trīc.

Bet neskārts jau nākošu nakti
Bij Marītes spilvens un klājs.
Par vēlu Jārļš gādāja vakti:
To bija kāds aizvilināj's.

Dzied atkal nu lidumnieks jaunais,
Kad lemesis velēnas klāj.
Vairs ceļu nu nekrustos jaunais:
Tam pagalmā Marīte māj.

IV

Sk an zen ā

Senā zviedru sētā eju —
Ciemīņi kā kāzās nāk.
Saimnieks saņem laipnu seju,
Vijolstīgas skaņot sāk.

Stīgas šodien līgsmo smejoj —
Jaunavu te pulciņš naigs.
Skat — ei jole! — metas dejoj
Somiete — tai sārts ir vaigs.

Ķer aiz rokas vijolnieku,
Maurā līdzī viņu rauj.
Vai lai mēms es skatot tieku?
Vijoli lai roka skauj!

Zviedru rakstu sit vēl kājas,
Lociņš man jau citu sāk.
Hei, lai šitā deja stājas!
Jaunu sākat, ja kāds māk:

Tūdaliņ, tagadiņ
Pastalnieki dejos!

V

Ēriks Nilsons

Aiz stiprās Voksholmpils, trīs jūdzes prom no šķerām,
 Stāv veca baznīca starp priežu puduļiem.
 Jārls Nilsons, Kristus kalps, te kādreiz tautu mācīj's,
 Te dēlu Ēriku viņš arī kristij's pats.

Būs Ēriks dienās skalds — tā mātei bija prātā,
 Jo pašai rūnu gars no tēva mantots bij.
 Bet Jārļam patikās, lai Ēriks viņa pēdās,
 Kā dēlam pieklājas, par mācītāju kjūst.

Pie latvjiem Vidzemē kad dieva namus cēla,
 Turp ķēniņš sauca tad, lai mācītāji iet.
 Tad Ēriks atsaucās un aizbrauca ar kuģi,
 Kam zvanus jaunus līdz no Visbijas bij vest.

Tur draudzi dibināt tam lika Cēsu biskaps,
 Un vecam Jārļam dēls pēc gada vēstija:
 „Jauns dievnams iesvētīts, ko cēlis barons Panders.
 „Nu taisos sievu nemt — to Ģiedru vārdā sauc.

„Tā latvju zemiece un daiņotāja liela,
 „Tā mātei mīļa būs, to cienīs arī tēvs.
 „Ak, šeit vēl zemnieki cieš lielu netaisnību,
 „Kaut ķēniņš varu lauzt jau sācis muižniekiem.

„Es draudzei mācīšu to īsto Kristus vārdu,
 „Kas smagā verdzībā gan tautu nospiest liedz.“
 Bij domīgs vecais Jārls. Pēc gada nāca ziņa,
 Ka Ēriks miris jau — tas mednieklodes ķerts.

„Man jūsu dēla žēl, nu draudze ir bez gana“ —
Tā barons licis teikt, vēl beigās sacīdams:
„Varbūt tas dieva sods par viņa neprātību —
„Par sievu ņēmis viņš bij latvju zemnieci.“

Jārls Nilsons, bēdu graužts, drīz gula kapu kalnā,
Kur zaļā maurā vēl stāv akmensrata krusts.
Kur Ēriks paglabāts, tur krusta sen vairs nava,
Tik ozols zaļoksnīgs tur savus zarus pleš.

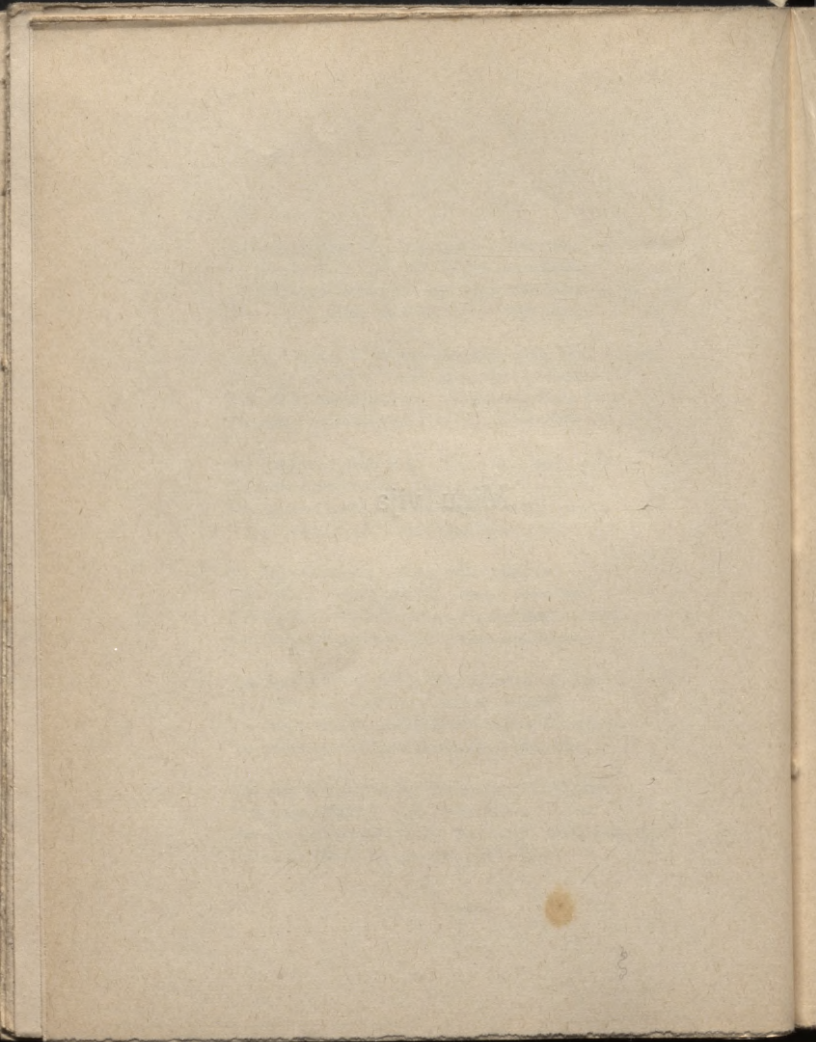
Bij Ģiedrai dzimis dēls. Tas auga latvju sētā
Un bija dzimcilvēks, kam kunga rijas kult.
Bet ziemas vakaros tam māte stāstīt mēdza
Kā pasaku, ka tēvs tam bijis baznīkungs.

Tā gāja paaudzes, un gadusimti klājās
Pār zviedru senlaikiem kā sirmas atmatas.
Bet naktīs ūpja balss skan Pander'muižas rijās,
Kur šausti klausnieki kā moku kambaņos.

Kad latvju brīvā valsts bij sludināta tautām
Un cēlās muižnieki no vēstures to dzēst,
Pie Cēsīm kaujā tad bij kritis barons Panders —
To veicis karodznieks pārlieku drošsirdīgs.

Tas bija kalpa dēls no Pander'muižas ļaudīm,
Kas kauju izšķīra, tam Jānis Nilsons vārds.
Tas dziesminieks ir jauns, tam vārdi notaļ dziļi —
Kā ziemeļūdeņi, ko granīts cieši skauj.

Миџу вџа

Miņu vija

Kad miņu vijai cauri eju,
Tad sājpu bangas lēni stāj.
Es jūtu apskaidrotu seju,
Kad miņu vijai cauri eju.
Tā ziedu, agri novītēju,
Vēl smaržu saldums neatstāj.
Kad miņu vijai cauri eju,
Tad sājpu bangas lēni stāj.

Meitenes vientuļā Jāņu nakts

Šur-tur jau iepļauts siens. No zāļu vāliem
Kāp ziedu vīraks salds, ko lēna vēsma nes,
Kad satumst novakars un lejas, pakalnes
Kļūst miera akords dziļš starp ciemiem tāliem.

Ar zāļu vītņēm nāku es pa taku
Caur birstalu, kur katris koks man mīļš.
Man ceļu rāda Jāņu tārpiņš zvīļš,
Bet ēnā, šķiet, kāds liek man soli blaku.

Un mana roka jūt: kāds viņu skāra . . .
Ak, māņi vien tie ir — tas zariņš maigs.
Caur kokiem līdzī nāk tik mēnessvaigs,
Un birze noslēps šonakt milas pāra . . .

Man divi vaiņagi no Jāņu zālēm vīti.
Pār gultu tos es kāršu naktī šo,
Lai zāļu dvēs'les kaisli izdvašo
Ap mani miegā, kad tu tālu mīti.

Kad atnāksi, ap tavu galvu skausies
Ar vaiņagiem tad roku gredzens balts.
Kad naktī klusā zaigos mēness salts,
Mans augums kvēlojošs tev līgsmi ļausies.

Piemiņa

L. Fr.

Kad bada pilsētā pie tevis mitu,
Mēs bāri jutāmies, mums svešs bij prieks,
Pat dzīvība tur kļuvusi bij nieks,
Un niknos brīžos es jau nāvi šķitu.

Reiz krāsni kūrām mēs — ir tas bij reti.
Pie uguns sēdējām, lai miesa silst,
Kas dienu dienas badā vairāk dilst —
Un raisīties mums sāka vārdu meti.

Par pirmo mīlu stāstīji tu man.
Tev roka kautri manam glāstam ļāvās,
Un šķita — katrā dzīslā klusi skan

Tās senās sāpes . . . Liesmu mēlēs blāvās
Tik īsu brīdi kvēlojums bij gan —
Mums bārā līdzjūtībā rokas skāvās.

Kad krēslo

Kad krēslo vakarstunda lēnām,
Man prātā ir tavs gaišais vaigs
Pēc dienām skumīgām un rēnām.
Kad krēslo vakarstunda lēnām,
Tu slīdi cauri zaļām ēnām,
Kad viz pār dārziem mēness zaigs.
Kad krēslo vakarstunda lēnām,
Man prātā ir tavs gaišais vaigs.

Svešā vijolniece

Reiz pilsētā svešā, starp svešām vien sejām,
Es vijoļu dvēselēs klausījies tiku,
Kad grāmatām biezām ar stāstiem un dzejām
Uz galda es vientuļām kavēties liku.

Kad vijoļu valodā iesāka runu
Ar Mocartu Mendelsons mollā un durā,
Kā apburts es klausījos teiksmainu rūnu,
Ko roka jums baltā tai vakarā būra.

Es redzēju, dzirdēju — vienu tik jautu:
Jūs — svešnieci-burvi ar baltajām rokām.
Andante, allegro — uz atvaru rautu
Es sajutu sevi, kad vieglajām krokām

Es ligano ķermeni caurskanam dzirdu
Kā zīmfonijekstāzi vijīgu, dairu . . .
Ko vakara klusumā sevi vēl tirdu? —
Nu paglabā miņā šo svešnieci kairu!

Slimā aktrise

Te smaržo jodoforms. Un puķes zieds,
Ko sniedza ciemiņš kāds ar kautru roku,
Šo smaršu nepārspēj, kas vēsta moku,
Kad dienu gājums man pie gultas siets.

Cik tālu šķiet nu scenas mainīgās,
Kur daudzveidībā bagāta es biju.
No Spīdolas līdz Solveigai — šo viju
Nu sapņos redzu stundās naksnīgās.

Vai sāpēs lūst, vai skaļā priekā kvēlot --
Tas ārpus manis pašas šķita jums,
Kad nācāt lūkoties, ko varu tēlot.

Bet stundas šīs vairs nava tēlojums —
Nu sāpes īstenība kļūst . . . Kas žēlot
Te mani nāks un brīdi klusi skums?

Mazās dzejnieces.

Ar jaunplaukušu bērza zaru
Jums vaiņagotas galvas bij,
Kad sevī jutāt dziesmu garu.
Nu jaunplaukušu bērza zaru
Par jūsu oreolu daru
Šais rindās, kuņas vārdus mij.
Ar jaunpiaukušu bērza zaru
Jums vaiņagotas galvas bij.

Dzimumdienā

Rasmiņai

Lielie saka: citu gadu . . .
Kas var citu gadu nākt?
Būs man vairāk draugu, radu?
Laiks būs skolas gaitu sākt?

Man visvairāk zināt tiktos,
Cik tad gaŗa bize būs —
Pit nekad to neapniktos!
Un cik gaŗu kleitu šūs?

Dvēseles apokrīfi

Diagrams 1919-20

Dvēseles apokrīfi

I

Dvēseles apokrīfi

Es dvēs'les apokrīfus veļu —
Tur manas sāpes un mans prieks.
Tik klusās stīgas pirkstiem tveļu,
Kad dvēs'les apokrīfus veļu —
Un sāpju kausu sausu dzeļu —
Vai arī prieku kāds man sniegs?
Es dvēs'les apokrīfus veļu —
Tur manas sāpes un mans prieks.

II

M i ņ a

Ak, salda ir vēl tikai miņa,
Kas garos gados nespēj gaist —
Kā balzams manai sirdij viņa.
Ak, salda ir vēl tikai miņa,
Kad rūgta īstenības ziņa
Un sirdī sāpju rētas kaist.
Ak, salda ir vēl tikai miņa,
Kas garos gados nespēj gaist.

III

Madonna un Venus

Tu Madonna un Venus saldā,
Kam divas sejas, divējs spēks,
Ko savienot var tikai maldā.
Tu, Madonna un Venus saldā,
Kur ir tev cirsti akmeņgaldā
Tie baušļi, kuņus pārkāpt grēks?
Tu Madonna un Venus saldā,
Kam divas sejas, divējs spēks.

IV

U z k a p s ē t u

Uz kapsētu es reizēm eju,
Kad gars mans šausts un krustā sist.
Ar sāpēs izķēmotu seju
Uz kapsētu es reizēm eju —
Pie mirušiem par dzīviem smeju:
Ak, augšām celties var tik Kristus . . .
Uz kapsētu es reizēm eju,
Kad gars mans šausts un krustā sist.

V

Kad prāts man stāj

Kad prāts man stāj un ārprāts sākas,
Bez naida man tad roku sniedz —
Man tava palīdzība nākas,
Kad prāts man stāj un ārprāts sākas,
Ak, visas jūtas cildenākas
Tad lēnprātībā kopā liec.
Kad prāts man stāj un ārprāts sākas,
Bez naida man tad roku sniedz.

Lietus diena

Kad cauru dienu lietus straumes skrien aiz loga,
Tad šķietu visu sāpju jūru vaļā vāztu,
Uz mani vienu bezgalīgo straumi gāztu.
Ak, kur lai bēgu tad no sava sloga?

Zaļš miera karogs

Vecs bērzs ar kropliem zariem pāri likst
Pār sētu, sniegdamies uz ielu kāri.
Tas atdzimst zaļš ikkatru pavasari —
Uz ilgu mūžu tas vēl cerēt drikst.

Kā karogs plats tas celts pret manu logu
Un zaļu ēnu manā sejā sveiž.
Tik labprāt acis zaļu mieru viež,
Un jūtu vieglāku tad savu slogu.

Svētvakars

Nāk vakars lēns, un darba diena stāj,
Kad mazgājis es savu miesu baltu,
Un palags balts tad manu gultu klāj,
Ap locekļiem ko jūtu svaigi saltu.

Nāk brīdis kluss, kad pusnakts stunda pāri,
Kad norimst katra skaņa ielās pat,
Un baltu mieru uzņem sevī kāri
Tad vēlas sirds — tā sevi klusināt.

Ak, sirds, kas nemieru tev projām sauks?
Tev pukstieni kļūst stiprāki arvienu,
Kad elpu aizturējis ārs un lauks.

Kā tevi valdīt man? Kā mierā sienu
Lai to, kas nemierīgos sapņos sauks
Ik nakti — kamēr sveikšu jaunu dienu?

Jūra sauc!

Smagi elpo šodien Rīga. Jūra sauc!
Sirdī dzied man tāla līga — jūra sauc.
Gribu dvēseli kā ziedu vērt:
Viļņiem elpa brīnišķīga — jūra sauc.
Saulei glāsts tik tveicējošs un kairs.
Pāri debess bezgalīga. Jūra sauc.
Un kad vakarvēji priedēs rimst,
Iesāk skanēt kaisla stīga. Jūra sauc.
Vijoļskaņās izplaukst brīnumstāsts:
Tava balss tā dvēselīga . . . Jūra sauc!

Tannheizera zizlis

Lēns vējš vēl priežu galos gurdams šalko
Un saules pēdējs zelts uz viņiem dziest,
Kad Tannheizers ar burvja zizli sviest
Sāk skaņu viņus man uz dvēs'li alko.

Ik skaņu gammā runā brīnums svēts,
Kad šķiļas pumpurs zizlī nokaltušā.
Vai manā dvēs'les plienā izdegušā
Nav arī plaukums zaļais atvēlēts?

Ar gotiskajām skaņām ceļas krūts
Un plok un atkal ceļas jaunos palos —
Tie meklē krastus, kur reiz mierā būs.

Es klausos kāri: viņu veldze skalos
Sirdsplieni mīkstu, un tad atkal gūts
Būs prieks, un as'ru auti vējā balos.

Ubānisks peizažs un es

Ar savām dziļām, gadu ilgām sāpēm
Tai klusā vakarā es apkārt kļīdu
Pa meža ēnām, savās sāpēs kliegdams,
Līdz zālē sabruku un matus plēsu.
Bet apkārt manim bija peizažs mierīgs,
Kā gleznā ubāniskā koki plētās
Pār mani. Ak, ar savām lielām sāpēm
Sīks traips es biju zaļos miera toņos.

Mans miera peizažs

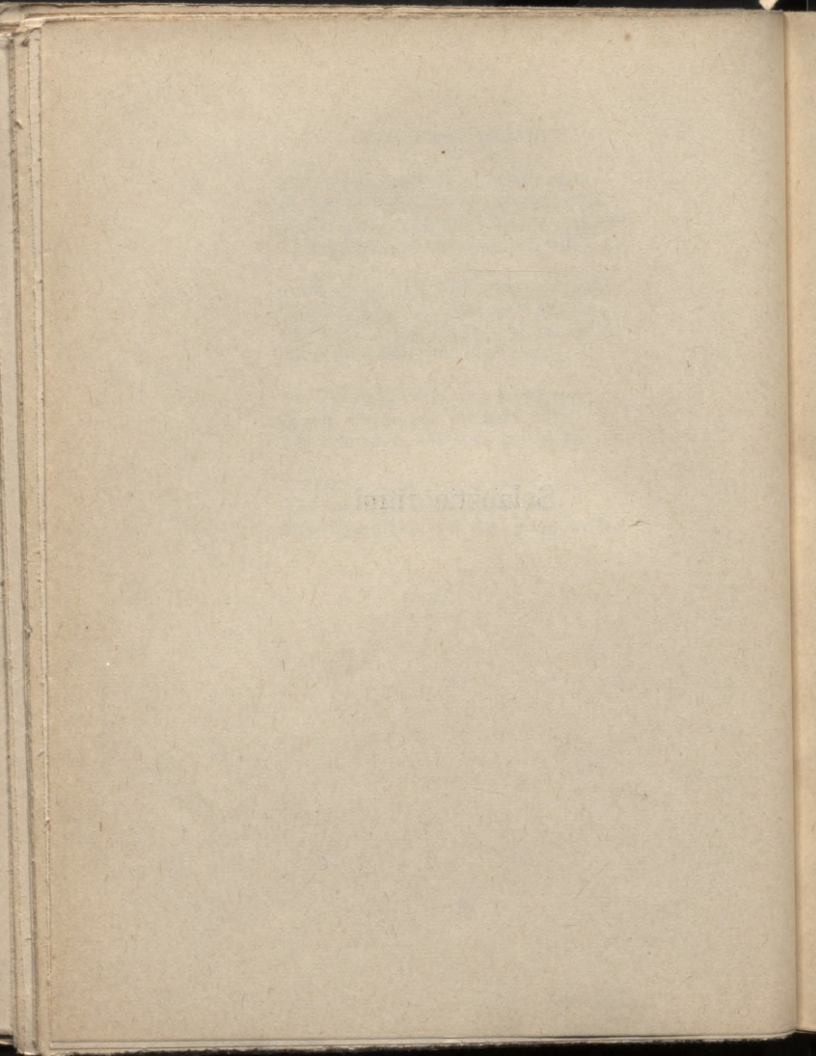
Kad dienas gausi rit un apkārt sejas
Es redzu gurdas, kuŗās īgnums viebts,
Es jūtu pats: mans skats tad ļauni šķiebts,
Un nemierā pret visu gars tad slejas.

Vairs neveldzē to daiļskanīgas dzejas,
Viss liekas neīsts, vārdu spēlē stiepts,
Pār mīļām sejām šķietas smiņķis triepts —
Un ilgās meklēju tad klusas ejas.

Es kļūstu peizažists, kam miera toņi
Ir mīļi dārzos, kur pie koka koks,
Pār zaļo mieru zilst kur debessloks.

Un stājas mana gara skaudrie joni,
Kad ēnās vijas daiļas sievas tēls:
Mīļš viņas glāsts, kas allaž maigi kvēls.

Salauztiē ritmi

Vai tā ir dzeja?

Vai visa šī vārdu kvēle
Nav ģeķīga spēle?
Vai tā ir dzeja,
Kad sāpju grimasā sarauta seja?
Ik nakti, ik pusnakti vēlū
Es sevi gūzdu un kvēlu.
Un vārds, pirms gaišos tēlos dzimst,
Kā kroplis uz lūpām ļimst
Trausls un vārgs —
Un tomēr tas dārgs
Man pašam — ģeķim ar slimu sirdi.
Vai tu to jūti, vai tu to dzirdi?

Ik nakti

Ik nakti,
Ik katru gaŗu, melnu nakti
Es klausos, vilcieni kā nāk un aiziet.
Tām dzidrām svilpēm līdz un tāliem ratu dārdiem
Es raidu sveicienus ik nakti,
Ik katru gaŗu, melnu nakti,
Kā gaiŗas strēles mezdams cauri tumŗām tālēm.
Līdz tevim tur, aiz meŗu, druvu bezgalības
Lai viŗas lido, gaiŗus starus zibsnīdamas
Ik nakti,
Ik katru gaŗu, melnu nakti.

Logi

No pasaules bezgalīgas
Mans logs tik mazu man atver ainu:
Piec-sešas mājas,
Kā kastes blīvētas vienu pie otras,
Un kociņu retu,
Kas kroplīgi spiežas starp tām,
Un pāri visam debesu laukumiņu,
Kur dūmi kvēpina zilumu dzidro.

Tur logu rindas man atveras pretī,
Aiz katra loga tur cilvēki mīt.
Aiz katra loga rit sava dzīve,
Prieki un bēdas . . .
Sirdis tur jūt,
Un smadzenes domās kvēl.
Bet logi ir mēmi un tumši,
Un mēms un tumšs es sabrūku sevi
Aiz sava loga
Ar tvīkumu sirdī
Un smadzeņu kvēli vientujā galvā . . .

Bet naktī kad melnā
Ir grimusi pilsēta visa,
Līdz galam es vajā atrauju logu,
Rāpjos kā mēnešsērdzīgs
Uz palodzes, ekstāzē slējies pret nakti,
Un kliežu, kā drudzī kliež slimnieks:
Vajā logus!
Vajā sirdis!
Kvēlošas galvas lai nomodā paliek
Aiz katra loga
Ik nakti!

Cerīņzieds

Tais gaŗās darba dienās,
Tais tumšās sāpju naktīs
Es sirdi aprakt vēlos
Savu
Pats sevī.

Vēlos — un nevaru aprakt.
Tā brēc un sauc pēc tevis,
Dienu un nakti tvīkstot.

Kad saulainā rītā
Reiz klīdu pa ielām tālām
Viens
Ar savu sirdi,
Es nonācis biju pudzošā tirgū,
Starp veceņu atņirgtām sejām.
Te roka man pasniedzās pretī
Ar zilu cerīņziedu.
Kā tas gan izplaucis bija
Pa gaŗu, tumšu naktī?
Vai tavs tas sveiciens bija
Sirdij,
Kuŗu aprakt nevarēju?

Bez atbalss

Skat reizēm kaut kur vientulīga balss
Kā klusās sāpēs elsojoša stīga,
Kad apkārt vijas skaļā priekā valss
Un svētku līga.

Bez atbalss dziedot balss tā skumst —
Un nakts pār dvēš'li tumst.

Mans brālis

Nosita divpadsmit.
Naksnīgais vējš
Gurdams iesita logā smagu elpu.
Aizgāja kāds gar logu
Smagiem, krītošiem soļiem,
Apstājās,
Nopūtās grūti.
Un tālāk atkal aizklima soļi.

Vēlīnais, svešais gājēj,
Tu esi mans brālis šai naktī.

Sirds un darbiena

Stade au cathédrale

Pie vārtiem

Pēc darbdienas kvēpiem, no svelmainas ēzes
Es izgāju laukā aiz smagajiem vārtiem,
Kas divas pasaules šķīr.
Vai sauli, vai vēju ar pavasarelpu
Te atrada seja un krūts?
Tur meiteni kautru ar nolaistiem plakstiem
Un sarkanu ziediņu drebošos pirkstos
Atrada mana acs
Un sirds.

Es zvanu!

Es zvanu!

Ik dienas tās astoņas stundas pa vienu vien ceļu turp-atpakaļ
braukdams, es zvanu —

Ir baltmati-meiteni baidīdams,

Ir piestātnē tūjīgo braucēju žiglāk iekāpt raidīdams,

Ir važoni smago un lēno no sava divsliežu ceļa griezdam,

Ir jauniešu čalīgo baru pie parka vārtiem pa abām pusēm
savam skanošam vāģim riezdam.

Bet priekā, ak, priekā es zvanu,

Kad manu

Pie bēniņu loga starp baltajiem aizkariem viņu,

Kad, kautrīgi smaidot, tā dod manim ziņu . . .

Tur, brūnajā namiņā, tūlīņ aiz sliežu likuma kapu stūrī,

Tai logā aiz pirmā, kur kanāriļputniņš pakārts ir būrī . . .

Man agrāk tur, kapu likumā,

Kur rati ar sliedēm saklīdzas niknā kaucienā,

Tā likās, ka jāklusās būtu miroņu saucienā,

Nu — braucot man sirds vienā tvikumā.

Jau nedēļas divas, varbūt arī vairāk,

Tas logs mani kairina arvien kairāk . . .

Divas nerātnas cirtas gar vaigiem tai zeltu šķiež,

Nolaistās acis, tā liekas,

Met dzirkstis, kad ar maniem gažām skrejošiem skatiem
tiekas,

Bet balta, vingra roka — šujmašīnas spožo rokturi griež —

Tāpat kā es.

Savu lielo kloķi, kas vagonu tura un aulēkšus nes . . .

Ik reizi, kad tavu logu jau tuvumā manu,
Es, priekā tvīkdams un tevi sveīkdams, tad zvanu,
Zvanu, zvanu!

Kluss romans

Tai novakarē lietus smildzināja.
Es spiedos tramvajā — tas bij jau pilns.
Un kad tam sākās ātrās skrejas viln's,
Bij kaut ko saspiedusi mana kāja —

Tik smaga, ļēpīga . . . Un meičas vaigā
Man blakus atplaiksnijās apspiests vairs.
Tad pāri pārlaidās tam vēlīgs smaids,
Un neteica ne vārda mute maigā.

Es arī klusēju. Bet acis pavadija
No piestātnes līdz stūŗa veikalam
Šo klusi cietēju. Diendienā kam
Aiz letes viņa smaidus izdalija?

Hei, stāvi vēl! Ar' man te ceļš nu galā:
Gar logu preču pilno gribu iet,
Aiz tabakpakām kur tai smaidi riet,
Pirms lienu savā sestā stāva alā.

Vecais osis

Ik rītu, taviem vārtiem gaŗām ejot,
Es jautrā taktī situ smagās kājas
Un marseļjēzi svilpoju tik jautri,
It kā tas būtu Pirmā Maija gājiens.

Es redzu — logs tad atveras tur augšā,
Tu, logā izliekusies, vicini ar roku.
Bet seju, ak, un tavas acis jautrās
Slēpj vecais osis, izplēties pret logu.

Bet reizi, mākoņainā rudens rītā,
Pēc nakts ar vētrām un ar lietus straumēm,
Tas osis skaudīgais bij pēkšņi lūzis.
Nu logā saule bij man rīta miglā!

Nomodsapnis

Kad vakarā, no darba mājā nākot,
Es brūnu maizes kukulīti pārku,
To pretī sniedz man divas baltas rokas,
Un acis smaidot pavada līdz durvīm.

Ak, kas gan saldāks ir šai rēnā stundā:
Vai smaržīgs riecieni svaigās, brūnās maizes,
Vai nomodsapnis, kas man negaist acīs —
Div' baltas rokas, smaidošs acu pāris . . .

Meitene jumta logā

Man pāri ielai pretī jumta logs,
Tur divas fuksijas un vidū mirte zaļa.
Kad vakarstundā nomests dienas slogs,
Tur meitenei pie puķēm atnākt vaļa.

Ko dienā gaŗā tavi pirksti tin?
Vai divas fuksijas un vidū mirte zaļa
Tev vienīgs prieks, ko sērās acis zin,
Kad vakarā pie loga būt tev vaļa?

Pirksti

Bij ziemas vakars, kad vējā un salā
Man soļi uz māju tepat jau bij galā.
Pret vēju es sajozies biju ar virvi,
Bet pirksti, kas turēja darbdienas cirvi,
Bij stīvi kā nakts salnā pamesti laksti.
Te acīs man iekrita skujiņu raksti
Aiz sarmotā loga: lūk, cimdī kur mīksti,
Par šodienas peļņu tos nopirkt tu driksti!
Es durvis jau vēru, kad pēkšņi kā kaiju
Es sajutu tavējo kautrīgo paiju
Uz salušiem pirkstiem! Ak, asiņu kvēle
Nu strāvoja viņos. Ja būtu man spēle
Vissmalkākām stīgām — tā skanētu jautri
Par tevi, kam pirksti tik silti un kautri.

Pionijas

No dienas šīs, tik ikdienīgas, tvanīgas un gausas,
Viens mirklis daiļš man noglabāts ir sirdī.
Kad soļu gurdais ritums apstājās pie puķu loga,
Aiz kuņa sveicieni tev plaukuši nereti
Ir kaisli kvēlos, ilgu zilos, balti tīros ziedos,
Man šodien pionijas asinskvēlas pretī vērās.
Tās plauka tev, kas pati asinskvēla!
Bet kaunīgs es no loga projām vilkos,
Jo nebij man pie dvēš'les tikdaudz grašu,
Lai tavā istabā tām liktu šodien kvēlot.
Un tomēr mirklis šis pie ziedu pilnā loga
Ir paglabāts man sirdī no šīs dienas,
Kas visa bij tik ikdienīga, tvanīga un gausa.

Remingtons un cerīņzieds

Man baltas rokas gurdi Remingtona tapas sit:

Cik šodien ostā skotu silķu mucas rit . . .

Stāv Remingtonam blakus vāzē sliets

Gaišs cerīņzieds.

Tip—tap: trīs tūkstoši un astoņdesmit trīs . . .

Ak, kā tās gaŗās stundas šodien pavadīs!

Ak, kā tie dzelži šodien asi pirkst!

Ar skotu silķēm, liekas, kopā mirkst

Tie paši baltie pirksti, kuŗos šorīt sprausts

Bij ziedu zars, kas pašos saules dārzos likās laužts . . .

Tam kautra roka bij un skatos glāsts.

Ak vai! Uz rēķinlapas sācies dīvains stāsts:

„Trīs tūkstoši un astoņdesmit trīs

Plaukst cerīņziedi . . . Baltās rokas vīs

Ar pilnu samaksu to nesēju jau rīt . . .”

Stāv Remingtons. Ak, bēdu pasaulīt!

Kas vainīgs bij: vai sīkais cerīņzars?

Vai rēķinjaucējs bija pavasars?

Vai slima pēķņņi kļuvusi ir sirds?

Vai baltie pirksti vainīgi, kam pretī ņirdz

Ar savām tapām Remingtons —

Šis gaŗo stundu pavadon's?

Lēti pirktais malds

Ar ziediem šodien greznojies mans galds.
Tos pārnesu, no darba nākot mājā.
Uz ielas pasniedza tos sieva vājā
Par desmit santīmiem. Kur lēts šis malds!

No vecās sievas man šī ziedu balva?
Bet citreiz baltām rokām nesi tu
Man ziedu klēpjus . . . Lai tās skūpstītu,
Pār rokām tavām liecās mana galva.

Rīt—parīt būs jau vītis lētais malds —
Bet tavu roku glāsts būs allaž salds . . .

Divi logā

Ir svētki pilsētā. Mēs logā
Virš jaužu galvām divi vien.
Kad koņi dziesmu kaņā pogā,
Ir svētki pilsētā. Mēs logā
Vairs nejūtamiens dienu slogā —
To tavas rokas valā sien . . .
Ir svētki pilsētā. Mēs logā
Virš jaužu galvām divi vien.

Pa dzimtenes taku

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Talsi

Starp diviem ezeriem, ko teika kopā sien,
Miests miegains iegulies starp dārziem kupli—zaļiem,
Tur svētdienās ar zvaniem gaudulīgi skaļiem
Raud divas baznīcas, kas torņus augsti slien.

Vai tās par grēkiem raud? Kad tirgus dienās klimst
Pa ielām laucinieki gausie, smaržo reņģes, —
Kā visām dzertuvēm tad durvis deldē eņģes!
Tik vēl naktī balsis noreibušas rimst.

Vai tādēļ piektais gads ar asinīm un liesmām
Ir tevi kristījis, lai atkal snaudā klus
Ik kalns un pakalns tavš, kur varoņteikas dus?

Vēl sapņo dziesminieks, ka, skatot jaunām dziesmām,
Šai ezerlejā audze saulesgaiša nāks
Un atdzimt teiku laikmets kalnos atkal sāks.

Svētdiena Alkšņos

Fr. Šprunka piemiņai *)

Jau nedēļa, kopš Šprunks no Ozolnieku skolas
Ir Alkšņos pārbraucis. Ik nervs vēl kvēlot solas
Un acis naidā mirdz, par Rādeni kad domā.
Šis barons velnišķais te policista lomā
Bij vakar vandījis it visas pamalas.
„Tu, buntniek' māt, man sak', kur proklamācijas!“
— „Klau, baron, māti gan tu veco mierā liec!“
Te Rādens dūri tam ar spēku sejā triec . . .
„Kāds kauns, ka slepkava šis sveiks no manas rokas!
Gļēvs revolucionars! . . . Nu dvēselē man mokas
Un kaunu pašam ciest . . .“ Vai Duksis sētā rēja?
Ak jā, pie svētdienas tak atnākt vajadzēja
Kaut Dankumkalnam šurp no Talsiem. Gaitā liks
Viņš nāk. Pārs meiču līdz un brillēs dziļdomīgs
Kāds gaišmatis. Ak, tas tas jaunais skolotājs —
No Cēsu kursiem ar', vēl pērn tur esot gāj's.
Šprunks kuplos matūs glauž un atveļ dārza vārtus.
„Pie priedes grantskalnā mēs spraudām ziedus sārtus“—
Teic meiča skumīgi: tur nošauts viņu draugs —
Bij arī skolotājs, no Dundagas . . . „Un augs
Pret varmākām ikviens tai paaudzē ar spīti,
Ko vadam tagad mēs . . .“ Kur ziedu zari vīti
Pār taku, ciemiņus šprunks dārzā ved un drūms
Tas teic par Rādeni . . . Lūk, smaržo jasmīnkrūms,

*) Fr. Šprunks no Stendes „Alkšņiem“ (pie Talsiem), Ozolnieku skolotājs, bija viens no redzamākiem revolucionārās kustības darbiniekiem Talsu apkārtnē pēc 1905 gada. Kritis pasaules kaņā, 1915 g. vasarā.

Un meičām gaišs ir smaids. Drīz norunāts ir laiks,
Kad meža sapulci saukt Suktureglēs. Tvaiks
No drūmās sejas zūd, un šprunks ar līgsmes liesmu
„Pūt, vējiņi!“ pats sāk un ligo līdz ar dziesmu . . .
Kad viesus pavada tas novakarē lēnā,
Viņš draugiem vēl ko sniedz tad vītolēna ēnā.
„Te Cīņas numurs jauns — to izplatat jūs ļaudis!
Un te būs vēstule: drīz Dienas Lapa paudīs,
Kā Rādens trako šeit. Vēl jāsūta ir ziņa
Uz Domi Priedkalnam — kad runā nāks tam miņa
Par muižniekvērībām, lai zin, ko izcieš Talsi:
Par tiem, kā Rainis teic, lai tiešām raud ar balsi . . .“

Pa dzimtenes taku

Tik pārstaigāt dzimtenes malu, lai atmiņās kavētos brīdi. —
Lūk, ganības, paeģļi siki. Ar Vintaru ganu te strīdi
Bij daždien tik karsti, ka abiem mums saskrēja asaras acīs.
Tas Andrējs bij vārīgi trauslais. Kur tagad viņš — kas to
gan sacis?

Te gatve uz Brūžkalniem vijas, ar vectēvu žogus te cēlām.
Te rija, kur krāsni mēs kūrām pa rudenā naktīm it vēlām,
Un te jau ir pagalms ar kļavām un ziedošo liepiņu rindu
Un māja ar sūnotu jumtu. Man rokā ar senso šķindu
Ir Jaunkorās kaldināts kļiķis . . . Cik strauja kļūst sirds
manās krūtīs —

Kā toreiz, kad Mellupju tanti es redzēju šaurajās rūtīs
Ar zilraību sainīti rokā: būs ābols vai saldenais rausis! —
Kāds tukšums te valda — tik dobji skan istabā soļi man ausīs.
Un pelējumsmana man nāsis te iesitas it kā no kapa,
Bet zirneklis perinās kaktā, kur sākta reiz ābecešs lapa.
Hei, laukā! Kur ābele mana, ko bērnišķi mīlējis tiku?
Lūk, dārzā klibs zirgs tagad ganās, tai nograuzis stumburu
pliku . . .

Cik, dzimtenes mala, tu krāšņa man atmiņās glabāta klusi,
Tik tagad tu nabaga esi, ko laime šķiet sen atstājusi.
Ak, vai arī dvēsele mana nav līdzīga ābeles robiem? —
Vai nezēlē viņu diendienā kāds truliem un atņirgtiem
zobiem? . . .

Un acīm es meklēju teku — tik tāla tā toreiz man bija:
Gar pirti, caur Vintaru dārzu, pār lauku, kur Purgalu rija.
Cik jauka bij Purgalos dzīve, kad tiku ar puikām tur barā —
Tas reti gan iznāca gauži, jo tēvs bija stingrs savā varā.
Pa talkiem, kad labību kūla vai mēslus kad veda uz lauka,
Ar Kārlēnu, Viliti, Frici un Čipu bij izdzīve jauka.
Kad diendusā nolikās lielie, mēs sarāvām klētī uz cūkām,
Un Čipus tad aizzagās ņipri pēc diž' Jaņa skanīgām dūkām.

Bet viņala Janis, tas bitnieks, bij draugs manam tēvam, tie
abi

Tad lasīja Pēterpils lapu un sprieda: tā rakstot gan labi!

Bij grāmatas visādas Janim un avižu sējumi klēti.

Kad prasīju viņam tās kautri, tas teica: „Tā lasi un pēti,

Ka pats tu reiz grāmatnieks tieci — kā Puškaitis, Cīruļa
brālis!”

Jā, Puškaiti redzēju reizi, un tas nav no atmiņas bālis:

Pie galdiņa bija viņš sēdies, un vectēvs tam pasaku teica,

Bet Puškaiša kalsnējā roka to rakstīt uz papīra veica.

Šis bārdainais grāmatnieks svešais miļš pasaku onkulis bija!

Bet patika gan visuvispārīgāk man Ojara mūžgaitas vija . . .

Kad šorītū gaŗam es nācu gar Mežklabju mazērberģīti,

Es lūkojos pirtiņas logā — te arī dus pagātnes mīti.

Te dzīvojis Vodžus. Tam krusts ir sen Laipmežu kapos jau
gruvis,

Bet nostāsts par dīvaino veci arvienu vēl aizmirsts nav kļuvis.

Uz Mežklabju pirtiņu teka caur ozolu birzi bij mīļa:

Tās lodziņā lampiņa naktī man bija kā zvaigzņīte zviļa:

Tur draugs man vismīļākais mīta — es Ernestu kluso te minos.

Pēc cepures spožas kā viņam uz skolu es Talsos reiz dzinos...

Sen gulies viņš Gruzijas laukos, un, liekas man, pirtiņa sēro,

Zem pilādža plakusi zemē, un dzimtenes ceļu tā vēro.

Nāk staigāt te pusnaktīs Ojars ar Puškaiti lēnīgo blakus.

Draugs, iesim ir mēs abi kopā vēl pārstaigāt dzimtenes takus!

Ģibuļu skolā

Pār klajiem Ampuriem, gar siena kaudzēm bālām,
Pār valku grīšļaino, kur Stendes upei sākums,
Man tīkas atkal iet pa miņu tekām tālām:
Ik pirmdienu tur man uz skolu grūts bij nākums.
Kā runcis zābakots es rudens dubļus bridu
Ar somu mugurā: tur bunduls, kukuls maizes,
Tur Bērziņš*) ādā siets — jau izlasīts līdz vidu —
Un krievu grāmata — tā sagādāja raizes!

Kaut drīzāk skolas nams! Kā patik bērnu barā!
Nāk Skuju Ernests lepns, tas spēlēt mīl uz spalvām.
„Vai zini, šonedēļ ja ies tai pašā garā,
Man būs jau vesels simts!“ Un pirmziemnieku gavām
Tas skaitlis milzum liels. Lūk, Bumbier' Pēterēnam
Vēl reizes rēķins jūk. Bet Kalniņ' Ansis vēlīgs
Tik smīn: „Ja rubļi būt!“ . . . Skan lūgšana jau lēnām.
Aiz loga liepās vājš pūš līdzī visai žēlīgs.

Cik dzidri Zelma dzied un Alma līdz ar viņu!
Tās Lieknieks bagātais ik reizi atved braukšu.
Tām acis kvēli mirdz, kad griežam kumeliņu,
Un Kalniņ' Annai ar'. To pusdienlaikā saukšu
Pie skolotāja iet: mums vācu gabals lasāms
No vienas grāmatas . . . Lūk, zīmi slepus sūta
Baržinskis Līnai. Hē, kas tam tik steidzīgs prasāms?
Pār plecu Lina smeļ, kaut sāksies stunda grūta.

*) P. Bērziņa lasāmā grāmata.

Bet Zelma albumu man sniedza roku kautru.
Ko ierakstīt man tur? Būs jāiet pēcpusdienu
Pie skolotāja man: daudz „Austrumā” ir jautru,
Ir skumju dzejoļu — tur izmeklēšos vienu . . .
Jā, „Austrums” ir ko vērts! Kas tur par gašiem stāstiem:
Par Vodžu, Ojaru un Sudmalnieku Līzi.
Vai tiešām ļaužu mūžs tā pildīts bēdu lāstiem?
Tos lasot, raujos prom no īstenības drīzi.

Bet vēl vakaros, kad stāsta Sūniņš bālais
Tās dēku pasakas no savas stūŗa lāvas,
Tad liekas, ķēmu pilns stāv Maķu eglājs tālais,
Līdz miegā nogrimst viss, zūd acīm rūtis blāvas.
Ak, miegā neesmu es dažreiz brīvs no grēka:
Reiz sapnī rādijās man skuķes matu pīne . . .
Ja pārsals upe drīz, tiks šaura skolas ēka!
Tad Kalnmuižielejā būs lepna griļļu skrine.

Tur skuķes vizināt mēs dosimies, kad klāsies
Visgaŗām ielejai viens milzīgs ledus plīnums.
Uz slidām kājas tur kā kaijas līdināsies,
Un pirmziemniekiem tad būs lielum lielais brīnums!
Kad sietiņš atmirdzēs, uz skolu sāksim cilpot,
Un liepas saņems mūs ar pasakainām ēnām.
Kaut visos skursteņos ar' vējiem tiktos svilpot —
Mums naktī miegs būs salds pēc mācībstundām lēnām.

*

Kad tagad logā tumst sāk novakari zili,
Man prātā bieži nāk šī skola vientulīga
Dzij-dziļi Kurzemē, kur plešas Stendes sili —
Tad klusi skanēt sāk man sirdī ilgu stīga.
Es garā ieraugu pie galda salikušu
Pār bērnu burtnīcām tad skolotāju pirmo.
Tas sirmo galvu ceļ ar smaidu nedzisušu
Un klusi teic: „Mans zēns, tev ar' dažs mats jau sirmo . . .”

S a t u r s

Sejas	lpp.
Sejas	7
Jūs, kas vēl ilgojaties	8
Triptichs	10
I. Radītājs	10
II—III Madonna un Pestītājs	11
Jaunā pasaule	13
Rokas spiediens	16
J. Rainis sirds klusumā	17
Nāc līdz!	18
Jaunsaimnieka dēls	19
Burtlicis	20
Ekrāns	
Ekrāns	23
Pēterpils, 1918.	25
Soneta Vinei	26
Skrejošā logā	27
Berlīnes balada	28
Mimozu pušķītis	29
Švarcvaldes pulksten- meistara meitene	30
Ferdinands Hodlers	31
Anatols Franss	32
Sverige	33
I Sverige	33
II Slimais ķēniņš	34
III Pār šķērām	35
IV Skanzenā	36
V Ēriks Nilsons	37
Miņu vija	
Miņu vija	41
Meitenes vientuļā Jāņu nakts	42
Piemīņa	43
Kad krēslo	44
Svešā vijolniece	45
Slimā aktrise	46
Mazās dzejnieces	47
Dzimumdienā	48

Dvēseles apokrifi	lpp
Dvēseles apokrifi	51
I Dvēseles apokrifi	51
II Miņa	52
III Madonna un Venus	53
IV Uz kapsētu	54
V Kad prāts man stāj	55
Lietus diena	56
Zaļš miera karogs	57
Svētvakars	58
Jūra sauc	59
Tannheizera zizlis	60
Ubāniskis peizažs un es	61
Mans miera peizažs	62
Salauztie ritmi	
Vai tā ir dzeja?	65
Ik nakti	66
Logi	67
Cerīņzieds	68
Bez atbalss	69
Mans brālis	70
Sirds un darbdiena	
Pie vārtiem	73
Es zvanu	74
Kluss romans	76
Vecais osis	77
Nomodsapnis	78
Meitene jumta logā	79
Pirksti	80
Pionijas	81
Remingtons un cerīņ- zieds	82
Lēti pirktais malds	83
Divi logā	84
Pa dzimtenes taku	
Talsi	87
Svētdiena Alkšņos	88
Pa dzimtenes taku	90
Ģibuļu skolā	92

K. Dziļlejas grāmatas:

Nāves laukos. Pussimts dziesmu par karu un mieru. Antoloģija. „Kulturas Balss“, 1924.

Seklais laiks. Stāsti. 1919—1924. „Saule“, 1925.

Sejas. Dzejas. 1920—1925. „Saule“, 1925.

Andrējs Upīts. Biografiski-kritisks apcerējums. „Kulturas Balss“, 1923.

Jānis Asars. Biografiski-kritisks apcerējums. O. Jēpe, 1925.

S a g a t a v o š a n ā:

Klusos krastos. Stāsti.

Vijole naktī. Dzejas.

J. Rainis. Biografiski-kritisks apcerējums.

Aspāzija. Biografiski-kritisks apcerējums.

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0307092693

1,50

VĀKS S. VIDBERGA.

MAKSĀ Ls 2,50.